

Tako je o zdravstvu govorio Duško Radović

This is how Duško Radović spoke about healthcare

Strahinja Babić¹, Katarina Mitrović², Rade R. Babić^{3,5}, Gordana Stanković Babić^{4,6},
Nevena Babić⁶, Aleksandar Jevremović⁶

¹Ergosana Beograd

²Foot Clinic ms Beograd

³Centar za radiologiju UKC Niš

⁴Klinika za očne bolesti UKC Niš

⁵Fakultet zdravstvenih nauka u Nišu

⁶Medicinski fakultet u Nišu

Apstrakt

Dušan (Duško) Radović (29. novembar 1922. god. Niš, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca – 16. avgust 1984. god Beograd, Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija) bio je pesnik, pisac, novinar, aforističar i radijski i televizijski urednik. Pamtimo ga po nadimku Duško, a Beograđani ga pamte po radio-emisiji „Beograde, dobro jutro”, kojom ih je budio svakog jutra. Za njega je pisanje bila igra i borba protiv dosade. Pisao je za decu i za odrasle, na svoj sopstveni, neobičan, duhovit i zabavan način. Iz dana u dan Duško Radović je izgovarao i beležio aforizme o zdravstvenom sistemu naše zemlje tog vremena, o zdravlju, bolestima, bolesnicima, lekarima, apotekarima, medicinskim sestrama, studentima i profesorima zdravstvene sfere, koji su nosili umetničku originalnost, a čitaoca nisu ostavljali ravnodušnim, već su ga podsticali na razmišljanje, što je bilo svojstveno samo njemu. U radu smo prikazali preko četrdeset i pet aforizama Duška Radovića o zdravlju, bolestima, bolesnicima, lekarima, apotekarima, stomatolozima i medicinskim sestrama.

Prikazali smo našoj i svetskoj javnosti život, rad i dela Duška Radovića i prvi ga uvrstili u istoriju srpske i svetske medicine, a to je, priznajmo, značajan razlog da ovaj rad izađe pred svoju čitalačku publiku, uvek željnu prave i jedinstvene literature. Radom se pridružujemo obeležavanju sto godina od rođenja Duška Radovića.

Ključne reči: Duško Radović, aforizmi, zdravstvo

Abstract

Dušan - Duško Radović (November 29, 1922, Niš, Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes - August 16, 1984, Belgrade, Socialist Federal Republic of Yugoslavia) was a poet, writer, journalist, aphorist, and radio and television editor. We remember him by his nickname Duško, as long as the people of Belgrade remember him by the radio show “Good morning, Belgrade” that he used to wake them up every morning. For him, writing was a game and a fight against boredom. He wrote for children and adults, in his own, unusual, witty, and entertaining way. Day after day, Duško Radović uttered and recorded aphorisms about the health system of our country at that time, about health, diseases, patients, doctors, pharmacists, nurses, students and professors of the health sphere, which carried artistic originality, and did not leave the reader indifferent, but they encouraged him to think, which was peculiar only to him. In the paper, we presented more than forty-five aphorisms of Duško Radović about health, diseases, patients, doctors, pharmacists, dentists and nurses.

Conclusion: We showed our and the world's public the life, and work of Duško Radović, therefore, we were the first to include him in the history of Serbian and world medicine, which, let's face it, is a significant reason for this work to appear before its readers, who are always eager for real and unique literature. With our work, we join the commemoration of the hundredth anniversary of the birth of Duško Radović.

Key words: Duško Radović, aphorisms, healthcare

Uvod

Dušan (Duško) Radović (29. novembar 1922. god. Niš, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca – 16. avgust 1984. god. Beograd, Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija) bio je pesnik, pisac, novinar, aforističar i radijski i televizijski urednik (1, 2). Pamtimo ga

po nadimku Duško, a Beograđani ga pamte po radio-emisiji „Beograde, dobro jutro”, kojom ih je budio svakog jutra (3–5). Za njega je pisanje bila igra i borba protiv dosade. Pisao je za decu i za odrasle, na sopstven, neobičan, duhovit i zabavan način (6). Dela Duška Radovića bila su i ostaće uvek aktuelna, vesela, zabavna, puna humora i pouke. Proza, pesme i aforizmi Duška

Radovića pamte se i izgovaraju i posle 38 godina od njegove smrti (1–20). Tako je pisao naš Duško Radović. Njegova dela prevedena su na ruski, nemački, engleski i druge jezike sveta.

Radom se pridružujemo obeležavanju sto godina od rođenja Duška Radovića.

Život, dela i priznanja Duška Radovića

Duško Radović rođen je u Nišu, u skromnoj patrijarhalnoj porodici, od oca Uglješe, mašinovođe, rodnom iz Čačka, i majke Sofije, rođene Stefanović, rodnom iz Niša. Bio je treće od četvoro dece.

Godine 1928. Duško Radović sa porodicom se seli u Suboticu, grad u kojem će rasti, sazrevati i završiti osnovnu školu i gimnaziju.

Od 1938. g. živi u Beogradu, studira filozofiju, nalazi prvo zaposlenje, formira porodicu i odlazi u penziju sa funkcije urdnika „Studio B” (1983).

Odlaskom u penziju „ispostaviće se ubrzo da se taj glas i to „Beograde, dobro jutro!” više nikada uživo neće čuti sa talasa velegradskog radija. Ugasiće ga politički moćnici” (7). Gašenju Duška Radovića prethode svakodnevni „nepodobni” politički aforizmi od kojih je presudan bio – „Ako već možemo i moramo bez Tita, možemo i bez mnogih drugih” (8).

Nakon izgovorenog ovog aforizma Savez komunista Srbije 16. novembra 1982. g. objavljuje: „Aforizmi u popularnoj satiričnoj emisiji „Beograde, dobro jutro” u poslednje vreme sve češće imaju obeležja političkih poruka sa izraženom moralističkom i demagoškom pozadinom. Sadržina tih poruka ponekad je krajnje destruktivna i neprihvatljiva. Potrebno je izvršiti podrobnu analizu idejne usmerenosti ovakvog delanja” (8). Nakon ove objave dolazi do gašenja emisije „Beograde, dobro jutro” i penzionisanja Duška Radovića.

Već naredne 1983. godine, pod pritiskom javnosti, politički čelnici rešili su da na posao vrata Duška Radovića, a on im je odgovorio: „Ja jesam mali čovek sa radija, ali nisam onaj koji se pali i gasi na dugme” (8). Godinu dana po odlasku u penziju, 16. avgusta 1984. g. gasi se život legendarnog Duška Radovića.

Duško Radović voleo je da piše za decu. Prema deci odnosio se sa poštovanjem. Čuvane su njegove pesme za decu koje smo učili tokom našeg školovanja:

„Plavi zec,
čudan zec,
jedini na svetu.” (Plavi zec) (9)
„Sve što raste
htelo bi da raste.
Neka raste,
i treba da raste!” (Zdravica) (10)

Svakako, treba spomenuti i pesme *Kad je bio mrak* (11), *Strašan lav* (12), *Šta je na kraju*, *Pesma o mleku*, *Tatin muzičar*, *Najbolja mama na svetu*, *Jesenja pesma* i druge pesme za decu za koje Duško Radović kaže: „Kada mi se najzad otkočila čitava pesma, učinilo mi se da sam ozdravio. Imam ja i boljih pesama, koje više volim od

ove, ali je baš ta za mene ostala značajna po tome što me je spasla, izbacila od onog jada i čemera” (13).

Prema kazivanju Duška Radovića: „Svi drugi pišu svoje pesme i priče, seju i neguju svoj cvet, a ja sebi ličim na geometra koji traži, meri i utvrđuje šta sve pripada deci i literaturi za decu”. Šta sve pripada deci, vidi se u njegovoj riznici *Kapetan Džon Pipfoks* (1953) radio-igra; *Poštovana deco* (1954), pesme; *Smešne reči* (1961) pesme; *Pričam ti priču* (1963) pesme i priče; *Na slovo na slovo* (1963–1965) televizijska serija; *Če, tragedija koja traje* (1969) poema; *Vukova azbuka* (1971) pesme; *Zološki vrt* (1972) pesme; *Beograde, dobro jutro 1* (1977), *Beograde, dobro jutro 2* (1981), *Beograde, dobro jutro 3* (1984) aforizmi; *Ponedeljak, Utorak, Sreda, Četvrtak* (1983) poezija i proza za decu u četiri knjige (15).

Duško Radović je pisao i za odrasle, koje je „godinama, iz jutra u jutro, budio. Rasterivao im je san, izvlačeći lepotu jutarnjeg neba iz naslaga gradskog smoga, lečio im mamurluk smeškom njihove slabosti i nedostataka, mirio supružnike izvrćući na naličje njihove kaprice i loše navike, podsećao uvek užurbane roditelje da su i oni bili deca” (17).

Za svoj rad Duško Radović je dobio brojne nagrade – *Neven*, *Mlado pokolenje*, *Zmajeve dečje igre*, *Sterižno pozorje*, *Sedmojulsku nagradu* za pozorišnu predstavu „Na slovo, na slovo”, počasnu Diplomom *Hans K. Andersen* za zbirku *Smešne reči* od međunarodnog društva za brigu o knjigama, a posthumno uručena mu je BIGZ-ova nagrada (16).

Duško Radović o našoj medicini

Duško Radović je iz dana u dan izgovarao i beležio aforizme o zdravstvenom sistemu tadašnje naše zemlje, koji su nosili umetničku originalnost, a čitaoca nisu ostavljali ravnodušnim, već su ga podsticali na razmišljanje, što je bilo svojstveno samo njemu. U ovim aforizmima, koji nisu u malom broju, Duško Radović je kazivao o zdravlju, bolestima, bolesnicima, lekarima, apotekarima, studentima i profesorima zdravstvene sfere, koje u nastavku našeg rada prikazujemo (3–5,1–20).

Duško Radović je našem čoveku govorio: „Uhvatite red u bolnicama sad, dok ste još zdravi, da biste mogli stići na pregled kad se razbolite.” Genijalno rečeno. Nije pogrešio. Prikazao je zdravstveni sistem tog vremena i sutrašnjice. Lečenje putem zakazivanja. Čeka se red. Čeka se termin pregleda. Ne bivaš pregledan kada ti je pregled potreban, kada si bolestan, već bivaš pregledan u zakazanom terminu, posle nekoliko dana, nedelja ili meseci, u toliko sati. U takvim uslovima bolesnik postaje zbunjen, uplašen, traži vezu za pregled i / ili operaciju, pa Duško Radović kaže: „Jedan čovek je umro preko veze. Poznavao je nekoga u bolnici”

Bolesnik, zbunjen i uplašen, počinje poteru za lekarom sa znanjem, iskustvom i veštinom, sa pravilnim pristupom prema bolesniku i bolesti, te Duško Radović besedi: „Svaki lekar je kao Vilhelm Tel: treba mu mnogo znanja i veštine da pogodi bolest, a ne bolesnika. Bolest je najčešće mala, a bolesnik mnogo veći. Utešno je sa-

mo to što ni bolest ne može preživeti grešku lekara.” Ove izgovorene reči Duška Radovića su dalekosežne i neizbežne, gde greške lečenja ostavljaju dubok trag u duši bolesnika koja pati, cvili poput šarki na prozoru, zatim plače, pri čemu iz očiju suze cure kao voda sa slavine: „Promenite gumicu na svom oku. Stalno vam kaplju suze. Promenite šarke na prozorima svoje duše. Kad god otvorite, oni cvile.”

Prema kazivanju Duška Radovića: „Malo para kvari telo, a mnogo para kvari dušu. Čovek je na velikoj mucu. U čemu da čuva dušu ako pokvari telo? Šta da čuva u zdravom telu, ako ostane bez duše?” pa se pita: „Zašto u apotekama ne dozvoljavaju da se probaju lekovi, kao sir i kajmak na pijacama? Ljudi imaju para. Kupili bi kilo ili dve kile leka, ako im se dopadne.”

Duško Radović o lekarima i medicinskim sestrama besedi: „Neka su nam lekari živi i zdravi! Da nije njih, mnogi od nas ne bi imali pred kim da se skinu, niti bi imao ko da nas pipne”, „Beogradski lekari okupljaju se polako po ambulantomama, bolnicama i klinikama, navlače bele mantile i dogovaraju se šta da nam rade”, „Ako imate sreće da vam je neki lekar prijatelj, učiniće vam više nego drugima. Daće vam veću dioptriju od one koja vam je potrebna, umesto jednog izvadiće vam dva zuba, umesto samo kamena u bubregu izvadiće vam ceo bubreg”, „Ima ambicioznih lekara, naučnika, koji više vole bolesti nego bolesnike. Kad pobedi bolest za koju oni navijaju, raduju se kao da su pobedili *Zvezda* ili *Partizan*”, „Lekari su vam pomogli da ostanete u životu. Ali u onom istom životu, što i nije velika pomoć”, „Da li neki lekari, da li neki profesori, da li neki poslodavci primaju mito? Ne primaju, ali žive kao da primaju i to izaziva zabunu i nervozu”, „Lekari greše, malo sami, a malo sa medicinskim sestrama”, „Među lekarima i medicinskim sestrama ima i dobrih ljudi, kojima je žao svih onih koji su bolesni. Oni imaju vremena da svoje pacijente leče i čovečnošću. Nagovaraju ih da budu zdravi, mole ih da ozdrave i pacijentima je neprijatno da ih odbiju.”

O stomatolozima Duško Radović govori: „Pre nego što popravite svet, popravite česmu u svom stanu. Svet bi bio mnogo srećniji i lepši kad bi svako samo popravio česmu ili makar zube”, „Berberi i zubni lekari prestajace i ovaj dan na nogama. Oni sede jedino kad odu jedni kod drugih”.

O apotekarima Duško Radović kaže: „U apotekama rade uglavnom žene. Neke dobre i umorne žene, koje svima drugima mogu pomoći osim sebi”.

Aforizmi Duška Radovića o studentima i profesorima: „Pre nego što najurite večite studente sa Medicinskog fakulteta, dajte im ipak neko zvanje. I oni bi se negde i nekako mogli upotrebiti. Da bi neko loše radio, ne mora imati diplomu”, „Neki profesori univerziteta već godinama čitaju na časovima svoje skripte i još ih nisu naučili. Kad bi polagali predmet koji predaju, ne verujemo da bi ga položili”.

Duško Radović ovako opisuje bolest: „Što je bolest manja, sve je glasnija”, „Čir na želucu je zarazna bolest. Oni koji već imaju čireve, stvaraju ih drugima”. Nemojte se lečiti baš od svake bolesti. Ima bolesti koje

se lepo mogu pripitomiti, kao domaće životinje, i koje vam mogu praviti društvo, baš kao pas ili mačka. Pripitomljena bolest postaje prijatelj čoveka i čuva ga od mnogih drugih bolesti i iskušenja”, „Jedite lekove dok ih još ima! Spremaj se da nam zabrane i oduzmu i to malo što smo imali od života. Mi ne možemo biti zdravi, ako pre toga nismo bili bolesni”.

O bolesnicima Duško Radović govori:

„Volimo dijabetičare koji ne mogu da žive bez kolača i infarktaše koji ne mogu bez čvaraka. Mnogo volimo sve one koji više ugađaju sebi nego svojoj bolesti, koji umiru zato što vole da žive”, „Kolekcionari bolesti sastaju se u čekaonicama bolnica i ambulanti i razmenjuju duplikate”, „U nekim od beogradskih bolnica postavljeni su veliki svetleći digitronski časovnici. Mi mislimo da to nije dobro. Najgore je u bolnici gledati kako vam život prolazi”, „Upoređivali smo zdravstvenu legitimaciju i pasoš jedne drugarice. Neverovatno kako se datumi poklapaju. Ako je danas dobila bolovanje, sutradan je već bila na granici. I tako bezbroj puta. Nema malo takvih bolesnica, koje bi umrle da ne odu do Trsta, Rima ili Soluna”, „Ima gladnih očiju koje, kad trepću, kao da jedu ono što gledaju. A ima umornih sitih očiju, koje ne jedu, već samo mljackaju omlitavelim kopcima”, „Slepi ljudi su vedri i vitalni. Ono što nemaju naučilo ih je da više poštuju sve ono što imaju”.

Duško Radović o zdravstvenom sistemu ovako kazuje:

„Čim vas nešto negde zaboli, obeležite to mesto flasterom na koži. Možete staviti i datum kad vas je zabolelo. Tetovirajte se tako pre nego što stignete kod lekara. Ništa vam neće vredeti to što vas je bolelo, ako u međuvremenu zaboravite gde vas je bolelo”, „Ako niste ozbiljno bolesni, bolje vam je da zovete vatrogasce nego hitnu pomoć. Pre će stići”, „U nekim zdravstvenim ustanovama uvedeno je učešće bolesnika u troškovima lečenja. To izgleda ovako: Pregled plaća socijalno, a pregled preko reda plaća bolesnik. Operaciju plaća socijalno, a razliku između operacije i uspešne operacije doplaćuje bolesnik. Negu u bolnici plaća socijalno, a dobru negu bolesnik”.

Duško Radović o doktorima nauke: „Za razliku od doktora nauka, seljaci imaju više znanja nego stručne spreme”.

Kazivanja Duška Radovića o sujeti, strastima i starosti: „Čuvajte srce! Srce ne strada ni od rada, ni od zdrave ljudske muke i nevolje, već od samoljublja i povredene sujete. Za srce nema težeg napora nego kad se mnogo bavimo sobom”, „Pre nego što ostarite, potrošite mladost. Mnoge starosti imaju velike zalihe neostvarenih mladalačkih želja”, „Možete se razboleti od straha od bolesti, kao što možete ostariti od straha od starosti”.

Aforizmi Duška Radovića o prevenciji: „Nemojte se vakcinisati protiv gripa, da bar znate zašto ste ga dobili. Zbunjeno i uvređeno izgledaju oni koji su se vakcinisali i razboleli”.

Aforizmi Duška Radovića o drogi:

“Droga je posledica visokog standarda. Kad smo mi bili mladi, drogirali smo se hlebom, kad smo mogli da

ga nabavimo”, „Tata mu puca od zdravlja, elegancije i uspeha. Mama mu je takođe divna, progresivna i aktivna. Njemu nije bilo teško da postane narkoman”.

Duško Radović o zdravlju: „Čuvajte svoje zdravlje. Negde, na nekom tajnom mestu, daleko, daleko od posla i porodice”, „Ne sekirajte se, jer to škodi zdravlju. A ako već ne možete, nemojte se bar sekirati zbog toga što ne možete da se ne sekirate, jer je to onda još gore”, „Ulažite u stomak! To ulaganje daje brze i vidljive rezultate. Ulaganje u glavu je dugorečno i neizvesno”.

Duško Radović o natalitetu: „Došla su druga vremena. Dece je sve manje, a pasa sve više”.

Ovako je pisao i govorio naš Duško Radović o zdravlju, bolestima, bolesnicima, lekarima, apotekarima, stomatolozima i medicinskim sestrama (3–5,17–20).

Zaključak

Našim radom smo se pridružili obeležavanju sto godina od rođenja Duška Radovića.

U radu smo prikazali preko četrdeset i pet aforizama Duška Radovića o zdravlju, bolestima, bolesnicima, lekarima, apotekarima, stomatolozima i medicinskim sestrama.

Ovim radom prikazali smo našoj i svetskoj javnosti život, rad i dela Duška Radovića i prvi ga uvrstili u istoriju srpske i svetske medicine, a to je, priznajmo, značajan razlog da ovaj rad izađe pred svoju čitalačku publiku, uvek željnu prave i jedinstvene literature.

Aforizmi Duška Radovića, kao i sva njegova dela, živa su i bude simpatije svih generacija. Aforizmi Duška Radovića su jezgroviti, imaju duhovnost, aktuelnost, dugotrajnost i budućnost, dok aforizmi o zdravlju, bolestima, bolesnicima, lekarima i apotekarima ogledaju se u njihovoj jednostavnosti i dobro osmišljenoj maski iza koje se kriju brojne asocijacije.

Duško Radović je to činio za zdravlje i raspoloženje našeg čoveka.

Literatura

- Duško Radović. https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Duško_Radović (poslednje otvaranje januar 2019)
- Radović D. Parni valjak. Beograd: Mascom; 2019.
- Radović D. Beograde dobro jutro 1. Beograd: Laguna; 2019.
- Radović D. Beograde dobro jutro 2. Beograd: Laguna; 2019.
- Radović D. Beograde dobro jutro 3. Beograd: Laguna; 2019.
- Radović D. Baš svašta. Sabrani spisi. Beograd: Zavod za udžbenike; 2008.
- Kako je ućutkan Duško Radović: Rečenica koja je došla glave najvećoj legendi Beograda. 2016. <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/reportaze/aktuelno.293.html:606235-KAKO-JE-UCUTKAN-DUSKO-RADOVIC-Recenica-koja-je-dosla-glave-najvecoj-legendi-Beograda> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Rečenica zbog koje je ućutkan Duško Radović. <https://noizz.rs/kultura/recenica-zbog-koje-je-ucutkan-dusko-radovic/l8zk1m5> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Dušan Radović: Pesma o plavom zecu. <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/pesma-o-plavom-zecu-5790#.WmdHUvnbDc> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Dušan Radović: Zdravica. <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/pesma-o-plavom-zecu-5790#.WmdHUvnbDc> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Dušan Radović: Kad je bio mrak. <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/pesma-o-plavom-zecu-5790#.WmdHUvnbDc> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Dušan Radović: Strašan lav. <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/pesma-o-plavom-zecu-5790#.WmdHUvnbDc> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Spajao je naizgled nespojivo: Bio jednom jedan Duško Radović. <http://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:763156-SPAJAO-JE-NAIZGLED-NESPOJIVO-Bio-jednom-jedan-Dusko-Radovic> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Dušan Radović: Priča o malome prstu. <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/pesma-o-plavom-zecu-5790#.WmdHUvnbDc> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Dušan Duško Radović. Književnik (1922–1984). <https://www.biografija.org/knjizevnost/dusan-dusko-radovic/> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Duško Radoović – biografija. <https://www.prelepapoezija.com/dusko-radovic-biografija/> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Mrgud koji je izrekao sve mudrosti ovog sveta. <https://rs.sputniknews.com/kultura/201902101118798034-Ljubivoje-Rsumovic-Dusko-Radovic/> (poslednje otvaranje februar 2019)
- Ovako nas je budio Duško Radović: Aforizmekojenezaboravljamo. <http://stil.kurir.rs/lifestyle/zanimljivosti/31768/ovako-nas-je-budio-dusko-radovic-aforizmi-koje-ne-zaboravljamo> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Dušan Duško Radović – Aforizmi. <http://balasevic.in.rs/dusan-dusko-radovic-aforizmi/> (poslednje otvaranje januar 2019)
- Aforizmi – Duško Radović. <http://zelenuacionica.com/aforizmi-dusko-radovic/> (poslednje otvaranje januar 2019)